

РАТИФІКАЦІЯ УКРАЇНСЬКО-УГОРСЬКОГО ДОГОВОРУ ПРО ОСНОВИ ДОБРОСУСІДСТВА ТА СПІВРОБІТНИЦТВА З ПАРЛАМЕНТОМ УГОРЩИНИ

Угорська Республіка стала першою із сусідніх держав, яка на договірно-правовій основі закріпила дружні відносини з Україною. Вже 3 грудня між Україною і Угорщиною були встановлені дипломатичні відносини [9, 2], а 6 грудня 1991 р. у м. Києві в Маріїнському палаці був підписаний Договір про основи добросусідства та співробітництва [32, 5; 19, 391]. Завдяки цьому, формування українсько-угорських відносин характеризувалося швидким розвитком. Так, 6 грудня 1991 р. Угорська Республіка відкрила Посольство у м. Києві [16, 1], а дещо пізніше, 26 березня 1992 р., у м. Будапешті відкрилося Посольство незалежної України [12, 3].

На початку 90-х рр. ХХ ст., а саме у 1993 р., надзвичайно актуальним постало питання подальшої долі українсько-угорського Договору про основи добросусідства та співробітництва. Суть проблеми полягала у тому, що значна частина депутатів Державних Зборів Угорщини висловилися проти ратифікації договору і виступала за перегляд деяких його пунктів, тобто за початок нового переговорного процесу між українською та угорською сторонами. Актуальність даної теми посилюється і тим, що, не зважаючи на значимість цієї події, і досі в українській історіографії немає праць, які б дали їй належний аналіз. Крім того, якщо порівняти угорську і вітчизняну пресу того періоду, то відразу стає помітним такий факт: загальноукраїнські, зокрема і закарпатські, газети зовсім не торкалися такого важливого питання, як ратифікація договору парламентом Угорської Республіки, в той час як угорська, писала про це кожен день. Треба сказати, що суспільна думка Угорщини в той час і думка редакцій газет поділилася на дві частини. Більшість угорських видань просто відображали хід подій та суперечки довкола ратифікації [39, 3; 31, 1, 5; 24, 1, 5; 29, 3; 34, 3; 22, 12; 18, 5; 34, 3], інші – виступали категорично проти (“Magyar Forum”, (“Угорський Форум”), “Magyar feltámodás” (“Угорське Воскресіння”)) [17, 5; 23, 2].

Таким чином, наше завдання полягає у тому, щоб ввести до наукового розгляду дану проблему і показати, у зв’язку з чим, власне, виникла гостра дискусія навколо ратифікації договору у стінах парламенту Угорщини.

Варто відзначити, що активізація українсько-угорських зв’язків відбулася ще до проголошення незалежності України. Як і Польща, Угорщина виявляла особливу зацікавленість до України, до безпосередніх контактів з нею. Причому не тільки економічних, а й політичних. Процес зближення між державами розпочався в серпні 1990 р., коли Будапешт відвідала делегація Міністерства закордонних справ УРСР. Згодом, у вересні 1990 р., Президент Угорщини А.Гьонц на запрошення Верховної Ради УРСР відвідав Україну, і Закарпаття зокрема. Цей візит поклав початок регулярним зустрічам на найвищому рівні [1, 2; 2, 1; 4, 1]. Важливою подією 1991 р. став приїзд тоді ще Голови Верховної Ради Української РСР Л.Кравчука до м. Будапешта 30 травня – 1 червня [6, 1]. У результаті була підписана низка українсько-угорських угод, що стосувалися різних галузей міждержавних відносин. По суті, Л.Кравчука приймали як главу суверенної держави, а підписані в ході зустрічі документи мали завуальований міждержавний характер. Відчуваючи це, тодішній посол Радянського Союзу в Угорщині І.Абоімов за два місяці до візиту виступив із неприхованим застереженням. В інтерв’ю популярній газеті “Magyar Hirlap” (“Угорська Газета”) він почав з того, що “ми зацікавлені у розвитку відносин Угорщини із союзними республіками” [13, 398]. Але тут же посол зазначив: “Однак будь-яку спробу підтримати сепаратистські устремління, які проявляються в республіках, або подання безпосередньої допомоги сепаратистським силам ми розцінюємо як втручання в наші внутрішні справи” [13, 398].

Однією з перших підписаних угод була Декларація про основи відносин між Українською РСР і Угорською Республікою від 31 травня 1991 р. [5, 1]. Депутати Державних Зборів Угорщини більшістю голосів проголосували за підписання Декларації (“за” – 314 чоловік, “утрималися” – 2, не голосували – 12) [47, 16903–16905]. Загалом же, протягом трьох днів було підписано 9

документів, які заклали підвалини двосторонніх відносин [42, 10762; 7, 83]. Якщо низка документів стосовно врегулювання гуманітарних проблем у двосторонніх відносинах підписувалася Міністрами закордонних справ Угорщини та України Г.Єсенські та А.Зленком 31 травня 1991 р. у м. Будапешті, то вже 8–11 серпня керівник угорського зовнішньополітичного відомства відвідав з офіційним візитом столицю України, та Закарпаття зокрема (міста Ужгород і Берегово) [3, 1]. У результаті, в м. Ужгороді, А.Зленко та Г.Єсенські офіційно відкрили консульський пункт Генерального консульства Угорської Республіки [21, 201].

Ще під час цих візитів сторони домовились завершити найближчим часом підготовку договору про співробітництво між Україною й Угорщиною з метою його якнайшвидшого підписання. Відзначимо, що вперше думка про розробку такого договору виникла між представниками Міністерств закордонних справ двох країн, коли Президент Угорської Республіки А.Гьонц восени 1990 р. відвідав Україну [32, 3].

Розробка договору проходила досить ретельно. Перший, підготовлений до весни 1991р., український проект договору не включав питання про кордони і угорську національну меншину на Закарпатті. Принцип недоторканності кордонів було включено до проекту договору пізніше, після погоджень на рівні експертів. У результаті діяльності змішаної українсько-угорської комісії з питань забезпечення прав національних меншин, до жовтня 1991 р., був підготовлений другий проект, в якому вже фігурувала пропозиція, яка виключала взаємні територіальні претензії, а також стаття, що фіксувала права національних меншин [8, 24]. Зокрема, у ст. 1 Договору підкреслено: “Україна і Угорська Республіка розвиватимуть свої відносини як дружні держави. Вони послідовно керуватимуться принципами суверенної рівності, незастосування сили або загрози силою, непорушності кордонів, територіальної цілісності, мирного врегулювання спорів, невтручання у внутрішні справи одна одної, поважання прав людини і основних свобод, рівноправності і права народів розпоряджатись своєю долею, сумлінного виконання міжнародних правових зобов’язань, добросусідства, партнерства і співробітництва” [8, 24]. І Угорська Республіка, і Україна на засіданнях парламентів ратифікували договір. Верховна Рада України ратифікувала його 1 липня 1992 р. [43, 26421], а в Угорщині цей процес проходив досить бурхливо, тому що проти ратифікації виступали представники радикального напрямку урядової партії Угорський демократичний форум (УДФ), керівник – І.Чурка та депутати Незалежної партії дрібних господарів (НПДГ), керівник – Й.Тордян [44, 24190, 25539; 43, 26292].

Державні Збори Угорщини поділилися на прихильників і противників договору. Всі суперечки викликав пункт 2-й, в якому зазначалося, що “...Сторони поважають територіальну цілісність одна одної і заявляють, що не мають і не матимуть територіальних претензій одна до одної” [8, 24; 22, 3; 40, 78–80]. Цей пункт, на думку опонентів, назавжди позбавляв угорців надії на повернення територій, які їм належали до прийняття Трианонської мирної угоди (у даному випадку мається на увазі територія Закарпаття – І.С.). Адже, як колись висловився Прем’єр-міністр Угорщини Й.Антал: “Біль Трианона стукає в серці кожного угорця” [15, 78]. Більшість побоювань було висловлено з боку представників очолюваної І.Чуркою урядової партії УДФ та НПДГ. На їх думку, Угорщина не повинна відмовлятися від можливості мирного повернення своїх територій у майбутньому [33, 3; 17, 3; 25, 3]. Зокрема, Й.Тордян запропонував відкласти ратифікацію до тих пір, поки влада України не надасть автономію угорцям Закарпаття [46, 23392; 36, 1; 38, 4].

Варто зауважити, що ідея включення Закарпаття, або його частини, де переважає угорське населення, до складу Угорської Республіки, не була новою. Питання кордонів, яке стало реальною проблемою безпеки у першій половині 90-х рр., не зовсім зникло з горизонту. У 1990–1994 рр. воно стосувалось не включення у двосторонні базові договори положень, які б виходили за рамки гельсінської формули (дозволяються зміни кордонів у мирний спосіб, але забороняються силові методи) [10, 33]. У тому ж дусі опублікувало результати опитування громадської думки Відомство у справах угорців, що проживають за кордоном. На запитання “Чи повинен уряд Угорщини наполягати на мирній зміні кордонів в період інтеграції?” 40,3% респондентів відповіли позитивно, що вказало на 6% зростання порівняно з попереднім роком [10, 33]. Однак, тут проблема не у

результатах, а в самому запитанні незалежно від відповідей, оскільки воно вказує на те, що певні посадовці з Міністерства закордонних справ Угорщини усе ще займаються питаннями кордонів.

Слід відзначити, що українсько-угорські зв'язки формувались за умов напружених угорсько-румунських та угорсько-словацьких відносин на початку 90-х рр. XX ст. Адже, в Румунії та Словаччині набагато гостріше дискутувалося “угорське питання”, аніж в Україні [35, 1, 5]. Зокрема, якщо на території України проживає 156,6 тис. угорців (0,3 % всього населення), то у Румунії – 1 млн. 639 тис., а в Словаччині – 520 тис. [15, 405-408].

Ратифікацію підтримав голова Угорської соціалістичної партії (УСП) Л.Ковач, зокрема, виступаючи у парламенті, він зазначив: “Договір потрібно ратифікувати, як його підписав Й.Антал, щоб не погіршити українсько-угорські відносини” [28, 1, 3; 37, 1], а тодішній Міністр закордонних справ Угорщини Г.Єсенські заявив, що якщо не ратифікують договір, то це призведе до погіршення становища угорців в Закарпатській області [30, 7]. У свою чергу, угорці Закарпаття були обурені тим, що їх не проінформували про точний зміст договору [46, 23435; 27, 3].

Обговорення договору було надто бурхливим процесом, але здоровий глузд більшості депутатів, чітка позиція Міністра закордонних справ Угорщини Г.Єсенські та розуміння стану міжнародних відносин, змусили парламент переважною більшістю проголосувати за ратифікацію українсько-угорського договору. На підставі законів Державних Зборів (48. § (1)) та письмових заяв 34-х депутатів (до яких приєднався і Й.Тордян – І.С.) було прийнято рішення провести поіменне голосування, яке завершилося 11 травня в 19.49 за середньоєвропейським часом [45, 26657].

Проти зміни існуючих кордонів виступила організація, яка представляє інтереси угорців у Карпатському басейні – Всесвітній союз угорців. Єдиним, хто утримався при розгляді даного питання був тодішній голова Товариства угорської культури Закарпаття (ТУКЗ) Ш.Фодо. Зокрема, він відзначив, що Угорщина повинна наново перезаключити двосторонні договори з сусідами, оскільки іншим мирним шляхом неможливо здійснити територіальні зміни на користь угорської держави. На це, депутат від партії Угорський демократичний форум Ж.Зейтені зауважив, що держави-сусіди не погодяться на перегляд і зміну кордонів, а “якщо в когось і виникають такі думки, то тільки на теоретичному рівні” [45, 26664].

Важливо відзначити заяву, яку Ш.Фодо передав у редакцію однієї з угорських тижневих газет. Цей документ у стінах парламенту зачитав представник партії Союз вільних демократів Ф.Кевсер (Köszeg). Наведемо основні витяги: “Уряд Угорщини допустився великої помилки, коли у 1990 р. при розробці українсько-угорського договору не спитався думки угорців Закарпаття щодо 2 пункту договору. У зв'язку з цим, керівництво ТУКЗ не має з цього приводу одностайної позиції. Те, що таке словосполучення (мається на увазі “сторони ... не мають і не матимуть територіальних претензій одна до одної” – І.С.) потрапило у договір, не було вдалим заходом, але тепер вже необхідно обирати меншу біду. А більшою бідою буде те, якщо договір не буде ратифіковано. ... Знаючи позицію керівництва України, відзначаю, що угорцям Закарпаття дуже зашкодить, якщо зараз угорська сторона знову розпочне переговори щодо перегляду умов договору. ...Я вважаю, що питання про те, куди хочуть належати угорці Закарпаття, вирішує не Угорщина, це наша особиста справа” [45, 26671].

Цікавою була позиція емігрантського русинського уряду в м. Братиславі (Словаччина). Даючи інтерв'ю газеті “Népszava” (“Народне Слово”), його представники зазначили, що вони жалкують з приводу того, що Угорщина відмовилася від Закарпаття. “Не було такого уряду в угорського народу за 1100 років, який би добровільно відмовився від території”, – сказали русини редакції газети. Далі “Népszava” (“Народне Слово”) відмічає, що русинський уряд мав намір через референдум приєднати Закарпаття до Угорської Республіки, але на правах автономії [41, 2].

Та, не зважаючи на різке протистояння в парламенті Угорщини, більшість депутатів 11 травня 1993 р. проголосували за ратифікацію українсько-угорського договору, зокрема: 223 – “за”, 39 – “проти” і 17 – “утримались” [26, 1]. Серед 25 чоловік, які проголосували проти, представники УДФ, 10 – представники партії дрібних господарів, один – представник Християнсько-демократичної партії і троє – незалежні депутати. Представники всіх трьох опозиційних партій

(Союз вільних демократів – СВД, Угорська соціалістична партія – УСП і Союз молодих демократів – Фідес) одноставно проголосували “за” [14, 2] (Див. додаток 1). Тодішній Президент Угорської Республіки А.Гьонц особливо підкреслив: “В сучасній складній міжнародній ситуації ... для нас дуже заспокоюючим є те, що в Україні ми маємо такого сусіда, який здійснює конструктивну політику добросусідських зв’язків. Чудовим фактором виваженої, терпеливої політики керівництва України є те, що в такій багатонаціональній країні, на відміну від інших регіонів колишнього Радянського Союзу, панує мир і забезпечуються особисті і колективні права національних меншин” [11, 2]. Можна твердити, що за такою повагою до політики України стоять конкретні справи, бо держави завжди охоче мають ділові стосунки з стабільним партнером.

Поділяємо думку депутата Д.Чаті (УДФ), який, не зважаючи на позицію більшості членів партії, виступив на захист ратифікації українсько-угорського договору у тому варіанті, який було внесено для затвердження. Зокрема, він відзначив наступне: “Я вважаю, що договір, що лежить у нас на столах, може бути прикладом для всієї Європи. ... Щодо його доопрацювання, то більшого досягти, ніж ми досягли не можна. ... Україна не хоче змінювати пункт 2-й договору, і вона наполягала, щоб саме цей пункт був у договорі. То чому ж ми очікуємо, що вона (Україна – І.С.) змінить свою позицію? Крім того, Україна надає всі гарантії, які необхідні для розвитку угорської національної меншини на своїй території” [45, 26678].

Договір про добросусідство та співробітництво між Україною і Угорською Республікою, який підписали Президент України Л.Кравчук і Прем’єр-міністр Угорщини Й.Антал, набув чинності 16 червня 1993 р. у день обміну ратифікаційними грамотами. Він був укладений на 10 років, але дієвість Договору автоматично продовжується на наступні п’ятирічні періоди, якщо одна з країн за рік до закінчення його чинності у письмовій формі не повідомить про намір відмовитися від нього [20, 201].

Отже, аналізуючи українсько-угорські відносини на початку 90-х рр. ХХ ст. можна констатувати, що їхня розбудова значно випереджала за динамікою розвиток двосторонніх стосунків України з іншими західними країнами-сусідами. Загалом, у взаєминах між Україною та Угорською Республікою чи не найкраще проявляється принцип ефективності у співробітництві між державами. Без голослівних намірів здійснюється конструктивна співпраця на всіх рівнях і у всіх сферах. Однак, будь-які міждержавні відносини не позбавлені певних суперечок, не виняток і українсько-угорські. На початку 90-х рр. одним із таких непорозумінь могло стати небажання Державними Зборами Угорщини ратифікувати українсько-угорський Договір про основи добросусідства та співробітництва від 6 грудня 1991 р. Але, як показав досвід, проблема зміни кордонів була актуальна лише на початку 90-х рр. ХХ ст. і викликана вона була тією міжнародною атмосферою, яка панувала у країнах Центральної та Східної Європи, після падіння соціалістичних політичних режимів у цьому регіоні. Та не зважаючи на це, подібні питання потребують детального аналізу й висвітлення з метою уникнення їх негативних наслідків у майбутньому, і для розуміння міждержавних взаємин на сучасному етапі, у даному випадку, що стосується України та Угорської Республіки.

1. Відомчий архів Закарпатської обласної державної адміністрації. – Ф. 195. Закарпатська обласна рада народних депутатів. – Оп. 23. Канцелярія. – Спр. Листування з міністерствами, відомствами УРСР, союзними відомствами про розвиток відповідних галузей. 15 січня 1991 р. – 06 грудня 1991 р. На 101 аркуші.

2. Визит Президента Венгерской Республики // Закарпатская Правда. – 1990. – 29 сентября. – С. 1.

3. Гейза Єсенський на Закарпатті // Закарпатська Правда. – 1991. – 13 серпня. – С. 1.

4. Данилюк А. Президент ВР Арпад Гьенц – в Закарпаттьє // Закарпатская Правда. – 1990. – 29 сентября. – С. 1.

5. Декларація про основи відносин між Українською Радянською Соціалістичною Республікою та Угорською Республікою // Новини Закарпаття. – 1991. – 5 червня. – С. 1.

6. Демиденко В. Л.М.Кравчук: “Візит був плодотворним” // Новини Закарпаття. – 1991. – 5 червня. – С. 1.
7. Дипломатичне досє: Брифінги в МЗС України // Політика і час. – 1994. – № 10. – С. 83.
8. Договір про основи добросусідства та співробітництва між Україною і Угорською Республікою // Політика і час. – 1992. – № 4. – С. 24–27.
9. Зленко А., Мартони Я. Венгрия: о пройденном пути и о совместных планах на будущее // Зеркало Недели. – 2002. – 2–8 февраля. – С. 2.
10. Поті Л. Коментар // Безпосереднє сусідство України з ЄС: закриті кордони чи нові імпульси до співпраці? Матеріали міжнародного “круглого столу” експертів (м. Ужгород, 7–9 листопада 2002 р.). – Ужгород: Вид-во В.Падяка, 2002. – С 31–34.
11. Правденко С. Будапешт: попереду весна // Голос України. – 1993. – 2 березня. – С. 2.
12. Сорока М. Київ – Будапешт: рух двосторонній // Урядовий кур’єр. – 1993. – 2 березня. – С. 3.
13. Сорока М. Шлях до міжнародного визнання Української держави (нотатки журналіста) // Україна дипломатична: Науковий щорічник. – К.: Планета, 2002. – Вип. 2. – С. 391–409.
14. “Сторони поважають територіальну цілісність одна одної...” // Новини Закарпаття. – 1993. – 29 червня. – С. 2.
15. Ткач Д. Сучасна Угорщина в контексті суспільних трансформацій: Монографія / Ін-т політ. і етнонац. досліджень НАН України. – К.: МАУП, 2004. – 504 с.
16. Український слід в житті Угорщини й нашої громади. Рік 1997-й // Громада. – 1998. – № 1–2. – С. 1–2. (Hromáda. – 1998. – 3–3. évfolyam. – 1–2 szám. – P. 1–2.)
17. A külügy csak halasztást kért // Magyar Hirlap. – 1993. – március 12. – P. 3.
18. A Magyar Egyeztető Testület Nyilatkozata a Magyar-Ukrán alapszerződésről // Magyar feltámodás. – 1993. – május 18. – P. 5.
19. A Magyar Köztársaság nemzetközi kapcsolatainak és külpolitikai tevékenységének eseményei és dokumentumai // Magyar Külpolitikai Évkönyv. A Külügyminisztérium Dokumentációs Főosztálya. – Bp.: Vadas, 1991. – 559 p.
20. A Magyar Köztársaság nemzetközi kapcsolatainak és külpolitikai tevékenységének eseményei és dokumentumai // Magyar Külpolitikai Évkönyv. A Külügyminisztérium Dokumentációs Főosztálya. – Bp.: Vadas, 1992. – 518 p.
21. A Magyar Köztársaság nemzetközi kapcsolatainak és külpolitikai tevékenységének eseményei és dokumentumai // Magyar Külpolitikai Évkönyv. A Külügyminisztérium Dokumentációs Főosztálya. – Bp.: Vadas, 1994. – 420 p.
22. A 2. cikkely a legfontosabb // Pesti Hirlap. – 1993. – május 12. – P. 3.
23. A törvényhozók nem hivatkozhatnak // Magyar Forum. – 1993. – május 13. – P. 2.
24. Az MDF-ből többen nem szavazzák meg // Magyar Nemzet. – 1993. – május 4. – P. 1, 5.
25. Bauer T. Magyar állam – magyar kisebbségek // Népszabadság. – 2001. – április 20. – P. 3.
26. Elfogodták a magyar-ukrán alapszerződést // Magyar Hirlap. – 1993. – május 12. – P. 1.
27. Köszegehy E. A KMKSZ nem hagyja magát belerángatni a vitába // Népszabadság. – 1993. – május 10. – P. 3.
28. Medgyesi Cs. Magyar-ukrán szerződés: nem tárgyalják. Nemzetközi okmány nem módosítható // Magyar Hirlap. – 1993. – március 11. – P. 1, 3.
29. Nagy Cs. A „nem”-mel az alapszerződés lekerülne a napirendről // Népszabadság. – 1993. – március 11. – P. 3.
30. Nem döntöttek az ukrán alapszerződésről // Magyar Hirlap. – 1993. – május 5. – P. 7.
31. Nem döntött a parlament az ukrán alapszerződésről // Magyar Nemzet. – 1993. – május 5. – P. 1, 5.
32. Nem zavar az alapszerződés körüli vita // Népszava. – 1993. – április 29. – P. 3.

33. Nemzetközi tudományos konferencia // Kárpáti Igaz Szó. – 2000. – december 2. – P. 1–2.
34. Nincs miről lemondani // Magyar Hírlap. – 1993. – február 5. – P. 3.
35. Páldy A. Még egyszer a Vereckei-hágóról // Népszabadság. – 2000. – április 4. – P. 2.
36. Poór Cs. Az egyetlen elfogadható döntés // Magyar Hírlap. – 1993. – május 5. – P. 1, 3.
37. Ratifikálás előtt, vita alatt // Pesti Hírlap. – 1993. – március 11. – P. 1.
38. Rátifikálták a magyar-ukrán alapszerződést // Magyar Hírlap. – 1993. – május 12. – P. 4.
39. Székely G. A parlament a héten ratifikálja az ukrán-magyar alapszerződést // Magyar Nemzet. – 1993. – május 3. – P. 3
40. Tömöry Á. Magyar-ukrán alapszerződés// HGV. – 1993. – április 3. – P. 78–80.
41. Varjú F. Autonómiát akar az emigráns ruszin kormány // Népszava. – 1993. – június 10. – P. 2.
42. 1990–1994. Országgyűlési jegyzőkönyv. II. Őszi ülés. 1991. október 8 – november 13. 12–24. Az Országgyűlés 1991. évi őszi ülésének 14. ülésnapjának jegyzőkönyve.
43. 1990–1994. Országgyűlési Értesítő. II. Tavasz ülés. 1993. április 6 – június 15. 20–40. Az Országgyűlés 1993. évi tavasz ülésének május 3–4–5-i ülésének jegyzőkönyve (27. ülésnap.).
44. 1990–1994. Országgyűlési Értesítő. I. Tavasz ülés. 1993. február 1 – április 5. 1–19. Az Országgyűlés 1993. évi tavasz ülésének február 15–16-i ülésének jegyzőkönyve (6. ülésnap.).
45. 1990–1994. Országgyűlési Értesítő. II. Tavasz ülés. 1993. április 6 – június 15. 20–40. Az Országgyűlés 1993. évi tavasz ülésének május 10–11-i ülésének jegyzőkönyve (30. ülésnap.).
46. 1994–1998. Országgyűlési jegyzőkönyv. Nyári rendkívüli ülés. 1996. június 17 – július 3. 190–197. Az Országgyűlés hiteles jegyzőkönyve 1996. szeptember 3-ai rendkívüli ülés. 197. szám.
47. 1998–2002. Országgyűlési jegyzőkönyv. Tavasz ülés. I. 2000. február 7–11. 116–120. Az Országgyűlés hiteles jegyzőkönyve. 2000. évi tavasz ülésének március február 7–8–9–10–11-ei ülésének második ülésnapja. 117. szám.

SUMMARY

Skyba I. THE RATIFICATION OF UKRAINIAN-HUNGARIAN AGREEMENT ABOUT THE PRINCIPLES OF NEIGHBOURSHIP AND COLLABORATION OF PARLIAMENT OF HUNGARY.

The article is devoted to the problem connected with the establishment of the Ukrainian-Hungarian relations after the breakdown of the Soviet Union. The attention is paid to the fact, that Hungary was one of the first countries with which Ukraine signed in 1991 of December, 6 the Agreement about the principles of neighbourship and collaboration. The author in short characterizes the process of ratification this basis document of parliament of Hungarian Republic in 1993. These Agreement became the basis for the friendly relations between these two countries.

ДОДАТОК 1.

Список поіменного голосування депутатів Державних Зборів Угорщини щодо ратифікації Договору про основи добросусідства та співробітництва між Україною і Угорською Республікою від 6 грудня 1991 р. (Голосування відбулося 11 травня 1993 р.).

1. Д-р Андрашфалві Бертолон – відсутній.

2. Д-р Андрійко Гейза – за.
3. Аннуш Йожеф – за.
4. Д-р Антал Йожеф – за.
5. Д-р Арото Гейза – за.
6. Д-р Абрагам Гейза – за.
7. Д-р Адер Янош – за.
8. Бако Лайош – за.
9. Д-р Балаш Іштван – проти.
10. Балажі Тібор – за.
11. Д-р Балла Габор Томаш – відсутній.
12. Балог Габор – утримався.
13. Д-р Балог Дердь – за.
14. Балог Янош – відсутній.
15. Д-р Балшої Іштван – відсутній.
16. Барці Імре – за.
17. Банфі Дердь – за.
18. Бардош Балаж – за.
19. Д-р Бекер Пал – відсутній.
20. Бейц Шандор – за.
21. Беке Кота – відсутня.
22. Берецкі Вільмош – за.
23. Д-р Берто Золтан – проти.
24. Бетлен Іштван – за.
25. Д-р Бекеші Ласло – за.
26. Бейкі Габрієлла – відсутня.
27. Д-р Білець Ендре – за.
28. Д-р Біров Ференц – за.
29. Д-р Богар Ласло – за.
30. Богарді Золтан – за.
31. Д-р Богдан Еміл – проти.
32. Д-р Богнар Ласло – утримався.
33. Борош Ласло – за.
34. Д-р Берец (Vögöcz) Іштван – за.
35. Д-р Братінко Йожеф – відсутній.
36. Бретер Золтан – за.
37. Бекі (Vüky) Дороття – за.
38. Д-р Чопові Міклош – за.
39. Д-р Чегак Юдіт – за.
40. Чейфалвой Дюла – відсутній.
41. Чейпе Бейла – за.
42. Чізмодіа Іштван – за.
43. Човті Дердь – за.
44. Чурка Іштван – проти.
45. Цома Ласло – за.
46. Д-р Даніш Дердь – за.
47. Дароці Золтан – за.
48. Дорвош Іштван – за.
49. Д-р Давід Ібоя – за.
50. Д-р Дебрецені Йожеф – за.
51. Деме Золтан – проти.
52. Дердек Тібор – за.

53. Деутш Томаш – за.
54. Дейнеш Янош – проти.
55. Добош Ласло – за.
56. Д-р Дорибаг Алайош – за.
57. Драгон Пал – проти.
58. Д-р Еке Кароль – за.
59. Елек Іштван – за.
60. Д-р Еорші (Eörsi) Матяш – за.
61. Форкош Габор – за.
62. Д-р Фозекош Золтан – за.
63. Д-р Факльо Чаба – відсутній.
64. Фееш Аттіла – відсутній.
65. Д-р Фекете Дюла – проти.
66. Фекете Пал – за.
67. Фіцере Матяш – відсутній.
68. Фіглер Янош – за.
69. Філло Пал – за.
70. Д-р Фодор Андраш Аттіла – проти.
71. Д-р Фодор Габор – відсутній.
72. Д-р Фодор Іштван – за.
73. Фодор Томаш – відсутній.
74. Д-р Фрайна Імре – за.
75. Д-р Фреунд Томаш – за.
76. Д-р Футокі Гейза – за.
77. Д-р Фур (Für) Лайош – за.
78. Д-р Фізеші (Füzessy) Тібор – за.
79. Г. Надьней д-р Мацо Агнеш – проти.
80. Д-р Гоал Антал – за.
81. Гоал Дюла Імре – за.
82. Гадо Дердь – відсутній.
83. Д-р Галі Акош – проти.
84. Д-р Гал Золтан – за.
85. Д-р Гашпар Міклош – утримався.
86. Гербович Єне (Jenő) – проти.
87. Гетто Йожеф – за.
88. Д-р Гейці Йожеф Антал – за.
89. Д-р Гіц Дердь – відсутній.
90. Глаттфелдер Бейла – за.
91. Д-р Гомбош (Gömbös) Ференц – за.
92. Д-р Грежа Ференц – за.
93. Гуяні Йожеф – за.
94. Дярмоті Деже – утримався.
95. Д-р Дерівані (Győrgiványi) Шандор – проти.
96. Д-р Дюрко Янош – за.
97. Д-р Гак Пейтер – відсутній.
98. Д-р Гойду Іштваней – за.
99. Гойду Золтан – відсутній.
100. Галда Аліз – відсутній.
101. Галас Іштван – проти.
102. Д-р Ганко Фарогов Міклош – за.
103. Гарасті Міклош – за.

104. Д-р Госнуш Міклош – відсутній.
105. Д-р Гатвоні Золтан – відсутній.
106. Говош Габор – за.
107. Гаго Антоніа – за.
108. Гаморі Чаба – за.
109. Гегедеш (Hegedűs) Іштван – за.
110. Герцег Янош – відсутній.
111. Гадошан Роза – за.
112. Д-р Гоппа Йозеф – за.
113. Горн Дюла – за.
114. Горват Владар – за.
115. Д-р Горват Балаж – за.
116. Горват Бейла – за.
117. Д-р Горват Йозеф – відсутній.
118. Горват Лайош – проти.
119. Горват Ласло (Фідер) – відсутній.
120. Д-р Горват Ласло (НПДГ) – відсутній.
121. Д-р Горват Міклош – за.
122. Д-р Горват Тиводар – утримався.
123. Горват Вільмош – за.
124. Д-р Горчік (Hörcsik) Ричард – відсутній.
125. Д-р Ілкеї Чаба – відсутній.
126. Йіеш Іштван – за.
127. Д-р Іногай Ференц – утримався.
128. Д-р Ішейпі Томаш – відсутній.
129. Іштван Йозеф – проти.
130. Д-р Іван Гейза – проти.
131. Івані Габор – за.
132. Іжов Мігаль – проти.
133. Якоб Ференц – за.
134. Якоб Роберт – за.
135. Д-р Яноші Дердь – за.
136. Явор Кароль – за.
137. Д-р Йовжа Фабіан – за.
138. Югас Пал – відсутній.
139. Югас Пейтер – відсутній.
140. Капітань Ференц – за.
141. Д-р Капронцай Йозеф – за.
142. Д-р Карчой Шандор – відсутній.
143. Каршої Пейтер – відсутній.
144. Д-р Катона Бейла – за.
145. Катона Калман – відсутній.
146. Катона Томаш – відсутній.
147. Кадар Пейтер за.
148. Каллої Кріштоф – за.
149. Д-р Калман Аттіла – за.
150. Каньо Габор – відсутній.
151. Д-р Катої Золтан – за.
152. Д-р Каваші Шандор – проти.
153. Д-р Келемен Андраш – відсутній.
154. Келемен Йозеф – проти.

155. Келеті Дердь – за.
156. Керестеш К. Шандор – за.
157. Д-р Кертес Золтан – відсутній.
158. Кері Калман – за.
159. Д-р Кінчеш Дюла – відсутній.
160. Кіраль Бейла – відсутній.
161. Кіраль Золтан – за.
162. Кіраль Б. Ізабелла – проти.
163. Д-р Кіш Дюла Йожеф – за.
164. Д-р Кіш Золтан – за.
165. Д-р Кішш Дердь – за.
166. Кішш Пейтер – за.
167. Д-р Кішш Роберт – за.
168. Коченда Антал – утримався.
169. Каменці Бертолон – відсутній.
170. Камор Шандор – за.
171. Д-р Ковач Бейла – відсутній.
172. Ковач Габор – відсутній.
173. Ковач Ласло (УСП) – відсутній.
174. Ковач Ласло (УДФ) – за.
175. Д-р Ковач Пал – за.
176. Коватш Ласло (НПДГ) – за.
177. Д-р Козма Губа – за.
178. Д-р Ковньо Імре – за.
179. Д-р Ковроді Марія – за.
180. Ковшо Андраш – відсутній.
181. Ковшо Ференц – відсутній.
182. Ковшо Лайош – відсутній.
183. Ковшонеі д-р Ковач Магда – за.
184. Д-р Ковсо Пейтер – за.
185. Керешфеі (Kögösfői) Ласло – за.
186. Д-р Ковер (Kövérg) Ласло – за.
187. Д-р Кевреші (Kögösi) Імре – відсутній.
188. Кевсег Ференц – за.
189. Д-р Кулін Ференц – за.
190. Д-р Кулін Шандор – відсутній.
191. Кунце Габор – за.
192. Д-р Купа Мігаль – відсутній.
193. Д-р Кутруц Котолін – за.
194. Лаборці Гейза – за.
195. Лакатош Йожефней – відсутня.
196. Д-р Лакош Ласло – відсутній.
197. Д-р Лотц Кароль – відсутній.
198. Д-р Лукач Томаш – за.
199. Лукатш Міклош – за.
200. Д-р Мадяр Балінт – за.
201. Марков Іштван – відсутній.
202. Д-р Маркс Дюла – за.
203. Д-р Маті Ласло – за.
204. Мадоі Пейтер – за.
205. Маді Ласло – відсутній.

206. Д-р Меддьошсай Ласло – відсутній.
207. Мезей Кароль – за.
208. Мейч Імре – за.
209. Мейсарош Бейла – за.
210. Д-р Мейсарош Іштван Ласло – за.
211. Мейсарош Ласло – за.
212. Д-р Мейсарош Пейтер – за.
213. Д-р Мігаль Золтан – за.
214. Міклош Арпад – проти.
215. Міле Лайош – відсутній.
216. Д-р Мінеї Бейла – за.
217. Молнар Іштван – відсутній.
218. Д-р Молнар Пейтер – за.
219. Д-р Молнар Тібор – відсутній.
220. Д-р Моношторі Ендре – за.
221. Д-р Моврей (Móré) Ласло – за.
222. Мовзеш Мігаль – за.
223. Мовж Йозеф – утримався.
224. Надь Андраш – за.
225. Надь Ференц Йозеф – за.
226. Д-р Надь Іштван – проти.
227. Д-р Надь Томаш – за.
228. Надь Варга Деже – відсутній.
229. Д-р Надь-Божокі Йозеф – за.
230. Надорі Ласло – відсутній.
231. Неймет Бейла – за.
232. Неймет Жолт – за.
233. Нергеш Тібор – за.
234. Нерш Реже (Rezső) – за.
235. Олаг Шандор – відсутній.
236. Д-р Орбан Віктор – відсутній.
237. Д-р Овмолнар Міклош – відсутній.
238. Палкович Імре – відсутній.
239. Палоташ Янош – відсутній.
240. Пап Андраш – відсутній.
241. Д-р Пап Янош – відсутній.
242. Д-р Папп Легел Дердь – за.
243. Д-р Папп Шандор – за.
244. Пастернак Ласло – відсутній.
245. Пал Йозеф – за.
246. Пал Ласло – відсутній.
247. Д-р Палош Міклош – відсутній.
248. Д-р Панцел Дюла – за.
249. Д-р Паріш Андраш – за.
250. Д-р Пастор Дюла – відсутній.
251. Д-р Пелчінські Болеслав – за.
252. Д-р Переш Габор – за.
253. Пешті Ференц – за.
254. Д-р Пете (Pető) Іван – за.
255. Петренко Янош – відсутній.
256. Петроняк Ласло – за.

257. Пейлі Томаш – за.
258. Пінтер Іштван – за.
259. Пінтер Йожеф – за.
260. Д-р Поганкович Іштван – за.
261. Покорні Ендре – за.
262. Поляк Шандор – за.
263. Понграц Йожеф – за.
264. Пожгай Імре – відсутній.
265. Повда Єне – відсутній.
266. Препелиця Іштван – проти.
267. Д-р Пустої Ержебет – за.
268. Д-р Раб Кароль – за.
269. Д-р Раффай Ерне – відсутній.
270. Рай Томаш – відсутній.
271. Райк Ласло – за.
272. Райкої Жолт – за.
273. Рачкой Єне – за.
274. Радой Мігаль – відсутній.
275. Д-р Ремпорт Каталін – за.
276. Д-р Рейті Міклош – проти.
277. Рокенбауер Золтан – відсутній.
278. Росік Габор – проти.
279. Д-р Ротт Нандор – утримався.
280. Ровжо Едіт – відсутня.
281. Рудич Роберт – за.
282. Д-р Шоломон Ласло – за.
283. Шаркодіней д-р Лукович Єва – за.
284. Шашварі Сілард – за.
285. Шандорфі Дердь – відсутній.
286. Шапі Йожеф – за.
287. Шарошші Ласло – утримався.
288. Д-р Шамщула Дердь – за.
289. Д-р Шіффер Янош – відсутній.
290. Шмідт Ференц – за.
291. Шостак Ласло – за.
292. Шіклош Чаба – за.
293. Д-р Шіпош Імре – відсутній.
294. Шолт Оттіліа – відсутня.
295. Д-р Шомоді Томаш – за.
296. Шовш Кароль Аттіла – відсутній.
297. Д-р Шоввагов Ласло – за.
298. Шпеїдл Золтан – за.
299. Д-р Шугман Томаш – за.
300. Д-р Шурян Ласло – за.
301. Шумегі (Sütemgi) Шандорней – проти.
302. Д-р Собод Дердь – за.
303. Д-р Сабо Еріка – відсутня.
304. Д-р Сабо Іван – за.
305. Д-р Сабо Янош (УДФ) – відсутній.
306. Д-р Сабо Янош (НПДГ) – відсутній.
307. Сабо Лайош (НПДГ) – відсутній.

308. Сабо Лайош (НПДГ) – утримався.
309. Д-р Сабо Лайош (УДФ) – за.
310. Сабо Лукач – утримався.
311. Сабо Міклош – за.
312. Д-р Сабо Томаш – відсутній.
313. Салої Габор – за.
314. Сорвош Бейла – за.
315. Саутер Рудольф – відсутній.
316. Д-р Саєр Йожеф – відсутній.
317. Д-р Селецькі Золтан – проти.
318. Селені Жужанна – відсутня.
319. Д-р Сендреї Ласло – відсутній.
320. Сент-Івані Іштван – відсутній.
321. Д-р Сентаготої Янош – за.
322. Д-р Сейкельгіді Ласло – проти.
323. Д-р Сейл Пейтер – проти.
324. Д-р Сігеті Іштван – за.
325. Д-р Сігеті Дердь – за.
326. Д-р Сілошші Гейза – утримався.
327. Сілоші Дердь – проти.
328. Сілі Шандор – за.
329. Севр Дюла (Szőr) – за.
330. Сюч (Szűcs) М. Шандор – проти.
331. Д-р Севреш (Szűrös) Матяш – не голосував.
332. Табайді Чаба – за.
333. Д-р Такач Пейтер – проти.
334. Такачі Дюла – за.
335. Томаш Гашпар Міклош – відсутній.
336. Тардош Мартон – за.
337. Д-р Торян Ласлоней – за.
338. Тарновцкі Аттіла – за.
339. Теллер Дюла – відсутній.
340. Д-р Тернак Габор – відсутній.
341. Тіртш Томаш – за.
342. Томпа Шандор – відсутній.
343. Д-р Тордян Йожеф – проти.
344. Д-р Товт Альберт – проти.
345. Д-р Товт Альберт Йожеф – за.
346. Товт Імре – утримався.
347. Товт Імре Ласло – за.
348. Товт Іштван – за.
349. Товт Шандор – відсутній.
350. Товт Тігомир – за.
351. Товт-Куруц Янош – проти.
352. Д-р Телдешші (Tölgyessy) Пейтер – за.
353. Д-р Терек (Török) Ференц – за.
354. Д-р Терек (Török) Габор – утримався.
355. Тромбігаш Золтан – за.
356. Д-р Угрин Емеше – за.
357. Унгар Клара – за.
358. Д-р Варга Янош – за.

359. Варга Мігаль – відсутній.
360. Варга Золтан – утримався.
361. Варганей Пірош Ілдіко – відсутня.
362. Варшані Андраш – за.
363. Вашш Іштван – за.
364. Д-р Воштог Пал – за.
365. Варкані Іштван – за.
366. Вашаргеї Міклош – за.
367. Д-р Вейконь Міклош – за.
368. Д-р Вілагоші Габор – за.
369. Вінце Калман – утримався.
370. Вітані Іван – за.
371. Д-р Візі Бейла – за.
372. Д-р Вона Ференц – проти.
373. Вереш Вінце – за.
374. Вошлер Томаш – відсутній.
375. Д-р Веклер Ференц – за.
376. Вернер Йозеф – за.
377. Веселовські Золтан – за.
378. Д-р Зачек Дюла – проти.
379. Д-р Зейтейні Жолт – проти.
380. Д-р Зімані Тібор – відсутній.
381. Зомборі Матяш – за.
382. Жебевк (Zsebök) Лайош – за.
383. Жігмонд Аттіла – відсутній.
384. Д-р Жірош Гейза – відсутній.
385. Жупош Лайош – за.

М.ЛЕНДЬБЕЛ, С.БУДНИК

СВІТОВА ПРАКТИКА ВИМІРУ ТА ОЦІНКИ ПОЛІТИЧНОГО РОЗВИТКУ

Поняття “розвиток” є однією з найбільш складних і важко доступних для пояснення категорій, яка, однак, використовується всією мережею соціально-політичних наук. “Розвиток” є одним з найбільш вживаних термінів в сучасних економічній, соціологічній та політичній науках. Ці два чинники спричинили появу багатьох змістовних інтерпретацій терміну, що досить часто веде до відсутності навіть мінімального консенсусу у предметних сферах його використання. Ця термінологічна проблема супроводжується іншою – квантифікація соціо-гуманітарних наук у другій половині ХХ століття, а також застосування якісного підходу до аналізу явищ упродовж минулих двох десятиліть зумовили потребу розробки критеріїв виміру та оцінки розвитку, в тому числі і політичного.

Ці дві проблеми ще не стали предметом окремого дослідження в українській політології. Здебільшого вивчення теоретичних засад розвитку є представлено в Україні аналізом теоретичного підґрунтя економічного або ж економіко-екологічного розвитку (А. Філіпенко), а відповідний аспект політичного розвитку побіжно розглядається лише в підручниковій літературі. Тож автор ставить собі за мету розглянути різні змістовні аспекти категорії “розвиток”, зокрема проаналізувати класичні підходи до виміру та оцінки політичного розвитку, узагальнити основні положення практичної методології виміру та оцінки політичного розвитку за різними критеріями, розробленими американською неурядовою організацією “Дім Свободи”.

У сучасній науковій та методичній літературі пропонується велике розмаїття його визначень, більше того, науковці виділяють різні аспекти цього багатогранного поняття (Табл.1).